

Afdeling Beleidscoördinatie

T 02 553 33 30

zorgzamebuurten.zorg@vlaanderen.be

VERSLAG SYMPOSIUM ZORGZAME BUURTEN

BREAK-OUT LEVENSLOOPEBESTENDIG WONEN

Datum: 22/04/2024

Moderator: Anne Van der Gucht (Departement Zorg)

Panel: Heidi Tonnelier (ZorgLab Aalst), Niels Brewaeys (i-mens), Rita Leys (VAPH), Liesbeth De Donder (VUB), Sofie Houvenaghel (Agentschap Wonen in Vlaanderen), Luc Lampaert (Kenniscentrum Welzijn, Wonen, Zorg)

1 TOPIC 1: LEVENSLOOPEBESTENDIG BOUWEN ALS NORM ÉN OP TIJD VERHUIZEN

Liesbeth De Donder: **Bestaat een levensloopebestendige woning? De woonnoden van mensen veranderen doorheen de tijd.** Een woning is mogelijk nu het perfecte huis, maar niet meer binnen een aantal jaren.

Rita Leys:

- **Woningen worden idealiter van in het begin gebouwd op die "levensbestendigheid"** waarbij trappen en opstappen naar douchecabines worden vermeden, brede deuren worden voorzien, enz. Voor heel veel mensen (kleine kinderen, ouderen, personen met een beperking, mensen met een gebroken been, enz...) zorgen die zaken voor een surplus.
- Mensen komen bij het VAPH terecht wanneer de manier waarop ze functioneren in eigen woning veranderd is, op een moment waarop hun eigen woonnoden veranderd zijn. Hun woning heeft te veel obstakels waardoor ze niet langer zelfstandig kunnen leven thuis. Heel **veel woningen zijn echter niet aanpasbaar** tenzij er zeer grote ingrepen gebeuren. Op dit moment betaalt het VAPH vaak voor de afbraak van elementen in een huis die op die manier nooit hadden mogen gebouwd zijn. Indien mensen een huurwoning hebben, is het nog moeilijker om tot woningaanpassingen te komen. Ook indien mensen huren van een woonmaatschappij is de afstemming tussen vraag en aanbod niet altijd even eenvoudig.

Heidi Tonnelier:

- **In het Ruimtelijk Uitvoeringsplan (RUP) van De Kaaien heeft de stad Aalst rekening gehouden met levensloopebestendig wonen**, zowel door het toegankelijk maken van de leefomgeving (vlotte bewegwijzering, enz.) als door het feit dat de woningen aan een aantal voorwaarden moeten voldoen. De woningen moeten onder meer eenvoudig kunnen aangepast worden (bvb op het moment dat een bewoner een rolstoel nodig zou hebben).

Luc Lampaert:

- Het **bouwen van een levensloopbestendige woning** met bredere deuren, draaicirkels, enz. zou **de norm** moeten zijn. Dit kost echt gemiddeld 2,5% extra. Om hierin stappen vooruit te zetten, zal dit moeten meegenomen worden in de **opleiding van architecten** én zal de **bouwwereld** aan boord moeten zijn én zal ook de **overheid** hierop moeten aansturen zoals ze ook doet met energieprestatie. Daarenboven moet ook het **RUP** daarop aangepast zijn zodat de bouwvoorschriften daarop afgestemd zijn.
- We zouden inderdaad op tijd moeten verhuizen, maar vandaag is er te weinig keuze in die woonmobiliteit. Meer, er zijn drempels: het RUP, de bouwvoorschriften laten heel wat zaken niet toe.

Sofie Houvenaghel geeft meer toelichting bij wat vanuit het beleidsdomein Wonen in Vlaanderen vandaag de dag voorzien wordt op dit vlak:

- Wat de sociale woningbouw betreft:
 - o In de sociale woningbouw zijn er sinds 2008 nieuwe ontwerprichtlijnen: alle nieuwe woningen moeten **rolstoelbezoekbaar** zijn. Dit wil zeggen: alle woningen op het gelijkvloers en alle woningen die bereikbaar zijn met een lift moeten tot in de leefruimte toegankelijk zijn met rolstoel.
 - o Voor **volledig aangepaste woningen** zijn de lokale besturen de regisseurs van het lokaal woonbeleid. Deze woningen worden volledig toegankelijk ontworpen en gebouwd. Het lokaal bestuur bekijkt samen met een woonmaatschappij wat er lokaal nodig is. Een **buurtanalyse** van een zorgzame buurt zou **belangrijke input** kunnen geven **aan een woonmaatschappij en lokaal bestuur**.
 - o Wonen Vlaanderen geeft **richtlijnen** mee **voor woningen én de onmiddellijke woonomgeving**; dit wordt ook meegegeven aan de woonmaatschappijen.
- Wat woningen op de private markt betreft:
 - o Er is een **Vlaamse aanpassingspremie** voor mensen ouder dan 65 die onder bepaalde inkomensgrenzen vallen.
 - o Er is het **“budgethuren”** (of geconventioneerd huren): er is een aanpassing in de regelgeving in voorbereiding om budgetwoningen te kunnen voorbehouden voor mensen in bijzondere doelgroepen, waaronder mensen met een fysieke of mentale beperking of 65-plussers.
- Op Vlaams niveau wordt er meer en meer samengewerkt tussen Wonen, Ruimtelijke Ordening en Welzijn.

Vraag publiek:

- Vaak hoor je dat we moeten inzetten op “langer thuis blijven wonen”, maar dat impliceert dat veel mensen in een te grote woning blijven wonen. Is het dus niet belangrijker om te benadrukken dat we willen dat **mensen “in eigen buurt”** blijven wonen, zodat ze hun sociaal netwerk niet verliezen, maar daarom niet “in eigen huis”?

Anne Van der Gucht: Inderdaad. Het gaat dan om “**ageing in place**” én “**moving in time**”.

Liesbeth De Donder:

- Uit een [onderzoeksrapport van de Koning Boudewijnstichting](#) (KBS) van 2023 over levenskeuzes bij 60-plussers bleek dat ongeveer 20% van de 60-plussers hun huidige woning niet zag als geschikt om er op latere leeftijd te blijven. Van die 20% wil ongeveer 1/3 niets doen om daaraan te verhelpen, wil 15% de woning aanpassen en wil ongeveer de helft verhuizen. Er ligt echter een grote breuklijn op de leeftijd van 75 jaar. Vanaf dan neemt de groep die niets wil doen, enorm toe. Het moment om te verhuizen, is er dan, maar mensen zien het niet meer zitten.
- Wat ook meespeelt, is dat “ageing in place” al jaren verkeerd geïnterpreteerd wordt als “in eigen huis” blijven wonen. Dat is het niet. Het is dan ook beter om te zeggen “ageing well in place” of “**ageing well in the right place**”. Het gaat over **kwaliteitsvol wonen** en dat kan in het eigen huis zijn, maar ook in een cohousing woning of in een service flat of in een woonzorgcentrum of...

Publiek:

- Er is ook een probleem van goede, betaalbare woningen. Soms moeten mensen blijven wonen waar ze wonen, omdat ze geen andere woning kunnen betalen.

Luc Lampaert:

- Kwaliteitsvol en comfortabel wonen, is het uitgangspunt. Om in je buurt te kunnen blijven wonen, zijn er meerdere voorwaarden:
 - o Mensen hebben nood aan contact, **contacten met burens**. Alleen zal je het als mens niet redden. 5 à 10% van de ouderen woont in een woonzorgcentrum. De vraag is dan ook: waar (en hoe) wonen die anderen?
 - o Er is **dienstverlening** nodig, er zijn faciliteiten nodig in een buurt. Het moet een levendige buurt zijn. Als die diensten er niet zijn, moet je verhuizen.
- We moeten naar "**verdichting**" gaan op woonvlak.
- Er is ook **nood aan verschillende woonvormen**. Nu lopen gemeenten vaak vast op de regels van cohousing, kangoeroewonen, enz... Nochtans kan je daar wel een mouw aan passen met een beetje creativiteit.
- Die verschillende woonvormen kunnen en moeten niet alleen gerealiseerd worden in steden; er zijn ook landelijke gebieden waar cohousing mogelijk is. Er is zeker nood aan. We moeten goed nadenken: waar kan cohousing wel, waar niet?
- Vanuit het Kenniscentrum WWZ brengen we **partners bij elkaar om projecten te realiseren**. We doen dat voor mensen die niet over de grote middelen beschikken of die de tijd en competenties niet hebben omdat ze andere prioriteiten en kopzorgen hebben. In de projecten die we gerealiseerd hebben, hebben we een woonmix gecreëerd, waar mensen erg vrolijk van worden.

Publiek:

- De provincie Vlaams-Brabant wil inzetten op kernversterking en weggaan van lintbebouwing.

Mario Vanhaeren (vanuit publiek):

- Samen met enkele collega's van het terrein en enkele onderzoeksinstituten hebben we het instrument "**Hospiscore**" uitgewerkt. Die score geeft een antwoord op de vraag: "Hoe zorgbestendig is mijn buurt?"
- Het is de bedoeling dat je met dat instrument aan de slag gaat. Wat kunnen burens voor elkaar betekenen? Wat kunnen vrijwilligers doen? Op welke manier zijn WVG professionals aanwezig? Enz...

Niels Brewaeys:

- Je kan ook een **buurtanalyse** inzetten om niet alleen de leemtes in de buurt, maar ook de sterktes te bekijken.
- Je kan dan eerst verbinding creëren tussen mensen, inzetten op ontmoeting en dan vervolgens de stap zetten naar zorgzaamheid tussen burens.

2 TOPIC 2: WELZIJN EN GEZONDHEID KAN JE NIET LOSKOPPELEN VAN WONEN

Liesbeth De Donder:

- Wat de projecten “Zorgzame Buurten” betreft, komen de middelen uit het domein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Dat draagt er allicht toe bij dat geen enkel project focust op “Wonen”. Nochtans kan je Welzijn en Gezondheid niet loskoppelen van Wonen.

Niels Brewaeys:

- Als geïntegreerde zorgorganisatie koppelen wij uiteraard ook Zorg aan de woonst. We **vertrekken vanuit de zelfregie van een persoon** en focussen op twee vragen:
 - o Hoe kan iemand de nodige **zorg thuis** krijgen en langer thuis blijven wonen?
 - o Op welke manier kan het **netwerk** van de persoon, in de buurt, ook iets betekenen, bijdragen voor die persoon? We zetten ook in op dat netwerk, op burens die iets willen betekenen voor hun burens.

3 EINDBEDENKINGEN/EINDADVIEZEN VAN DE PANELLEDEN

Heidi Tonnelier:

- **Informeer je tijdig**, vanaf 50 à 55 jaar. Zorg ervoor dat je nieuwe keuken, nieuwe badkamer, enz... toegankelijk is.

Niels Brewaeys:

- Ga uit van het **NIVEA principe (Niet Invullen Voor Een Ander)**: **start vanuit de leefdoelen** van een persoon en zet daar op in. Stap af van “moeten”.

Rita Leys:

- Dit is een “**en-en-verhaal**”: we zullen moeten inzetten op meerdere sporten: én op aanpasbaar bouwen én aanpassingen in de sociale huisvesting én...

Liesbeth De Donder:

- De **wachtlijsten in de sociale huisvesting zijn onaanvaardbaar**. Kwaliteitsvol wonen, is een grondrecht voor iedereen. De beleidsteksten voor personen met een beperking staan in die visie een stuk verder.

Sofie Houvenaghel:

- Het gaat over “**ageing well in the right place**” en dus ook over **op tijd verhuizen**. Er komt dus een duidelijke verschuiving in het verhaal van “zo lang mogelijk thuis” blijven wonen.
- Daarnaast moeten we kijken naar het **potentieel van nieuwe woonvormen** zoals “De Boomgaard”.

Luc Lampaert:

- Ons verblijf op deze planeet is tijdelijk. We bekijken mobiliteit, zorg, enz in de functie van leeftijd; we moeten ook wonen in dat rijtje plaatsen.

We moeten de **overheden stimuleren**, aanporren zodat ze nadenken over een breed aanbod van woonvormen én dat aanbod faciliteren. We hunkeren allemaal naar een keuze in woonaanbod, maar die keuze is er niet. We moeten durven gaan voor een grote omslag. We moeten gaan naar een **wooncarrière**.